

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ
КАФЕДРА КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

НАЦІОНАЛЬНІ КУЛЬТУРИ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
(6–7 квітня 2017 року)**

Київ 2017

Далявська Тетяна Петрівна,
кандидат політичних наук,
асистент кафедри суспільних наук
Університету економіки та права «КРОК»

ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «КУЛЬТУРНА БЕЗПЕКА» У КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Складним і багатошаровим постає питання безпеки в XXI столітті. При всій первинній простоті та ясності даної теми розгалуженість і недоопрацьованість її категоріального апарату створює низку труднощів. На жаль, у вітчизняній науці дана проблема дещо маловисвітлена і малодосліджена. Таким чином, досить нагальним постає необхідність аналізу категорій і понять, а також визначення місця та ролі культурної безпеки.

Ґрунтовний внесок у розробку проблематики культурної безпеки здійснив французький дослідник П. Бурдьє. На його слушну думку, безпека культурного простору – це турбота держави про культуру своєї країни. Відповідно, це передбачає той факт, що проблеми збереження та розвитку національних культур повністю залежать від ролі держави.

Аналізуючи праці західних вчених стосовно проблематики культурної безпеки, варто наголосити на вагомості досліджень таких вчених, як Е. Кірчнер та Дж. Сперлінг [5], які прослідкували сутність культурної безпеки шляхом застосування концепцій про нагальну проблему управління глобальною і регіональною безпекою. Не менш значимий внесок здійснив американський дослідник С. Р. Колтай [6]. В одній із своїх праць він розкриває і спростовує той факт, що релігійні або культурні конфлікти можуть слугувати корінною причиною заворушень, які, в свою чергу, можуть ставити під загрозу міжнародну безпеку.

З нашої точки зору, культурна безпека полягає не лише в підтримці безпеки в культурній сфері, а в першу чергу – в запобіганні релігійних і етнічних конфліктів, руйнуванні культурних пам'яток, занепаду духовності, а також підтримці національної безпеки через розвиток культурної самосвідомості. Безпека є вагомим інструментом системної рівноваги, який завдяки підтримці напрацьованих культурних патернів може значно стабілізувати систему загалом.

Проте, слід детальніше проаналізувати дефініцію терміну «безпека». Поняття «безпека» – це категорія, яка широко трактується в різних дослідницьких сферах, зокрема, від державної безпеки і до безпеки життєдіяльності. В першу чергу це пов'язано з надзвичайним розвитком військового потенціалу і його руйнуючою властивістю, яка становить ймовірну загрозу для існування людства. У зв'язку з цим, формується ціла

НАЦІОНАЛЬНІ КУЛЬТУРИ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

низка дефініцій пов'язаних, так чи інакше, з терміном «безпека» – «безпека життєдіяльності», «державна безпека», «національна безпека», «соціальна безпека», «духовна безпека», «етнічна безпека», «екологічна безпека», «міжнародна безпека», «конфесійна безпека», «культурна безпека», «політична безпека» тощо.

Як природне право людини, поняття «безпека», фіксується в низці правових документів ще починаючи з XVII ст. зокрема, в англійському Білі про права (1689 р.), американській Декларації незалежності (1776 р.), французькій Декларації прав людини і громадянина (1789 р.) тощо. З нашої точки зору вельми актуальним постає саме поняття культурної безпеки. Термін «культурна безпека» досить новий і ще недостатньо теоретично розроблений у вітчизняній науці, порівняно з терміном «безпека». І хоча, вперше про культурну, вірніше, про конфесійну безпеку згадував у своїх працях Ж. Боден у XVIII ст. Проте, поняття «безпека» висвітлюється Ж. Боденом [1, с. 14–15] надзвичайно широко й, між тим, охоплює не лише звичайний спектр складових, а також економічну і культурну безпеку. Проповідуючи віротерпимість, Ж. Боден зобов'язує суверена боротися проти радикальних навчань, які зазіхають на основи державності. Будь-яка свобода віри і переконань можлива лише до тих пір, поки це не зачіпає публічного інтересу та не постає питанням приватного вибору, зазначав Боден.

Перші дефініції поняття «культурна безпека» почали з'являтися тільки в останні десятиліття, коли вона стала трактуватися, перш за все, як «здатність суспільства зберігати специфічні характеристики, незважаючи на умови, що змінюються і реальні або віртуальні загрози: більш детально, це включає, сталість традиційних схем мови, культури, ідентичності, спільнот, національних або релігійних звичаїв, залишаючи для зміни все, що повинно бути виключено» [4].

Тому, культурна безпека може бути визначена з одного боку, як відсутність загрози для культури в широкому сенсі, а з іншого боку, як сукупність дій, метою яких є створення умов, які чинять спротив до розвитку культури.

Слід, крім того, наголосити на розмежуванні термінів «культурна безпека» та «культура безпеки». Зокрема, під культурною безпекою розуміється збереження національних культур та захищеність культурного різноманіття меншин і захист суспільного розвитку від деструктивних тенденцій, тобто збереження культурної своєрідності. У той час, як під терміном «культура безпеки» ми розуміємо набір правил діяльності певної організації чи установи, який встановлює вищим пріоритетом увагу до проблем безпеки.

Крім того, в процесі аналізу понятійно-категоріального апарату було визначено, що західні дослідники досить часто використовують у своїх дослідженнях кілька термінів для позначення феномену культурна безпека – «cultural safety» або «cultural security».

НАЦІОНАЛЬНІ КУЛЬТУРИ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Продовжуючи аналіз змісту поняття «культурна безпека» варто наголосити на тому, що сучасність, привносячи в життя людини все нові ризики, розширює поняття безпеки. Таким чином, до нього можна включити захист від ядерної загрози, тероризму, глобальних природних катастроф і т.д. Однак, все частіше в контекст поняття безпека починає входити психологічна, культурна, інформаційна, етнічна, релігійна та інші сфери. Це, ймовірно, обумовлено цілою низкою ризиків, які виявляються через глобалізаційні процеси в культурній сфері, які інтенсифікують потребу людини в культурній самоідентифікації. Слід замислитися над цими процесами, які протікають в суспільно-політичному житті. Глобалізація певною мірою здійснює модернізацію держави. Вона, на думку Ф. Фукуями, призводить до змін в суспільстві на чотирьох рівнях: ідеологія, інститути, громадянське суспільство і культура. Так, зокрема, ще півстоліття тому прилучення до європейської культури було найсильнішим стимулом для розвитку Азіатських країн. Проте, з посиленням глобалізаційних тенденцій кожен етнос намагається протистояти натиску уніфікації і зберегти свою культурну самобутність та ідентичність будь-якою ціною. На думку відомого американського політолога К. Рина, країна, яка бажає зберегти незалежність і автономію, повинна спиратися на власну традиційну культуру, захистивши цим себе; а ті, хто буде спиратися на експансивні сили, будуть тим самим сприяти посиленню тенденцій, що протистоять своїй ж культурі [2].

Ще одним фактором ризику збереженню національної культури слід вважати процес регіоналізації. Останнім часом саме геополітика того чи іншого регіону визначає міжнародні процеси, що відбуваються не тільки в даному регіоні, а й в світі загалом. Дестабілізація важливої геополітичної та регіональної систем може призвести до розбалансування стану всієї світової системи на досить тривалий час. Термін «культурна безпека», з нашої точки зору, дещо ширше і досліджує культуру і як об'єкт, і як фактор забезпечення безпеки. Деякі дослідники визначають її як етнокультурну, вважаючи під нею стан стійкого функціонування і цілісного виробництва культур основних соціальних об'єктів/суб'єктів і їх етнокультурної ідентичності. Вона забезпечується за допомогою прогнозу етнокультурних процесів в рамках країни або регіону, в тому числі з урахуванням розподілу системи цінностей, і підтримується за рахунок реалізації етнокультурних прав індивідів, етнічних груп, а також інституціоналізованої державної внутрішньої і зовнішньої політики [2, с. 93].

Підсумовуючи, зазначимо, що питання культурної безпеки необхідно аналізувати ретельніше з метою розробки шляхів збереження національних культур та зменшення впливу на них глобалізаційних та регіональних ризиків.

Список використаних джерел

1. Боден Ж. Метод легкого познання истории. / Ж. Боден. – М.: Наука, 2000. – 412 с.
2. Рин К. Лучше опереться на вашу традиционную культуру / К. Рин // «Чвени мцерлоба», 2007. – № 23. – С. 15–17.

3. Романова А. П. Культурная безопасность как важный фактор национальной безопасности / А. П. Романова, В. О. Мармилова // Человек общество, управление. – 2008. – № 2. – С. 84–94.
4. Forrest S. Indigenous Identity as a Strategy of Cultural Security // S. Forrest [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nrf.is/index.php?option=com_content&view=article&id=21&Itemid=21.
5. Kirchner E. National Security Cultures: Patterns of Global Governance 1st Edition / Emil J. Kirchner, J. Sperling. – Routledge; 1 edition, 2010. – 336 p.
6. Koltai S. R. Peace Through Entrepreneurship: Investing in a Startup Culture for Security and Development / S.R. Koltai, M. Muspratt – USA: Brookings Institution Press, 2016. – 240 p.

Клочко Валентин Петрович,
доктор економічних наук,
професор кафедри арт-менеджменту
та івент-технології
Національної академії керівних
кадрів культури і мистецтв

ПРОБЛЕМА ДІАЛОГУ КУЛЬТУР У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ ПРОСТОРИ

Взаємозв'язок і взаємозбагачення культур різних країн, з одного боку, і значення культур, з іншого, ставить в центр уваги проблему діалогу культур в епоху глобалізації.

Ідея діалогу культур полягає в тому, що культура та облік її досягнень є складовими елементами процесу міжнародної співпраці. Вони так само неминучі, як і само співробітництво і є його складовими елементами.

Взаємодія самих культур різних народів, що відбувається шляхом обміну культурними цінностями, сприяє певній уніфікації змісту, традицій та взаємному узгодженню культур сприяє їх взаємозбагаченню найкращими національними надбаннями.

Проблеми діалогу культур з часів глобалізації були предметом досліджень Римського клубу, широко висвітлені в творах Д. Белла, У. Бека, З. Бжезинського, Д. Гарднера, Г. Печчеї, Р. Робертсона, Ф. Фукуяма, Д. Хелда та багатьох інших. Свій внесок в дослідження цієї проблеми внесли російські вчені, зокрема В. Іноземцев, Р. Євстигєєв, М. Ільїн, А. Луговий, С. Хабібুলін, М. Чешков та ін. В Україні ця проблема досліджена в роботах В. Андрющенка, Є. Головахи, А. Єрмоленка, Г. Касьянова, М. Поповича, С. Рядова, О. Шемякіної, М. Шульги, та ін. Проте сама багатосторонність проблеми обумовлює подальший пошук сутності та конкретного механізму діалогу культур.

Аналіз характеру діалогу культур в міжкультурній комунікації країн світу передбачає на нашу думку, визнання: